

Súhrn Rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Ilareva a ďalší proti Bulharsku¹

Obsahom nasledujúcich riadkov je preklad a systematický súhrn poznatkov z Rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej ako „ESLP“) v spojenej veci sťažovateľiek *Valerie Ilarevy, Lidie Staykovej* a sťažovateľa *Krasimira Kaneva* (ďalej súhrne označovaní ako „sťažovatelia“) proti *Bulharskej republike*, vydaného 9. septembra 2025. Súhrn nie je zameraný na opis vnútroštátnych konaní, ale na samotné konanie pred ESLP a osobitne na časti sťažnosti a rozsudku interpretujúce problematiku nenávistných prejavov a ich spojenie s konkrétnymi článkami Dohovoru Rady Európy o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej ako „Dohovor“).

Skutkový stav

Dňa 12. januára 2015 zdieľal Používateľ Facebooku s užívateľským menom P. G. zdieľal 12. januára 2015 príspevok odkazujúci na nomináciu *Lidie Staykovej* na ocenenie „Osobnosť roka“, ktorú udeľuje Bulharský helsinský výbor. Pod príspevkom používateľa P. G. začali iní užívatelia Facebooku zverejňovať tieto komentáre. Napríklad v znení: „*Sak*a, to si z nás robia srandu? Som tak rozčúlený, že by som aspoň niekoho z nich zlikvidoval ... Brat môj, mám chuť ich zastreliť, je tu kopa háve*e, ktorú treba zlikvidovať!*“

V rovnaký deň zdieľal P. G. interview s *Valeriou Ilarevou*, pod ktorý sám napísal: „*Zomri, zdochlina. Kyanid tebe a všetkým zradcom národa.*“ Užívateľ G. U. pridal komentár v znení: „*Z tejto zradkyne a mr*y zaživa zoderiem kožu! Nájdem si ťa a zničím ťa!*“

ESLP cituje aj ďalšie príspevky adresované sťažovateľom, ktorí 19. januára 2015 podali s pomocou Bulharského helsinského výboru trestné oznámenie Okresnej prokuratúre v Sofii v súvislosti s problematickými príspevkami na Facebooku a možnému spáchaniu viacerých trestných činov podľa vnútroštátnej právnej úpravy. Konkrétne uviedli, že sa v týchto príspevkoch stali terčom útokov kvôli svojej práci, zameranej na ochranu práv menších a migrantov. Užívatelia Facebooku vyzývali a podnecovali k násiliu, pričom ich komentáre obsahovali vyhrážky smrťou adresované sťažovateľom. Podľa ich názoru obsah príspevkov

---

¹ Realizované s finančnou podporou Ministerstva spravodlivosti SR v rámci dotačného programu na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Za obsah tohto dokumentu výlučne zodpovedá Právne & INovatívne, o. z.

predstavoval neľudské a ponižujúce zaobchádzanie v zmysle Dohovoru. Poukázali aj na skutočnosť, že príspevky boli „lajknuté“ 44-krát a široko šírené – publikácia s montážou fotografií bola len v priebehu štyroch dní zdieľaná viac ako 120-krát. Prokuratúru žiadali o bezodkladné úkony. Ak by boli predmetné príspevky vymazané, samotný Facebook by ich uchovával iba po obmedzenú dobu, po ktorej by boli definitívne vymazané.

Konanie pred ESLP

Sťažovatelia adresovali ESLP sťažnosť po tom, čo dospeli k názoru, že vnútroštátne orgány účinne nevyšetřili ich sťažnosti, že sa stali obeťami vyhrážok a výziev na násilie, vrátane vraždy, ktoré zverejňovali súkromné osoby v príspevkoch na Facebooku v súvislosti s výkonom ich práce a spojitosti so skupinami ľudí, ktorých práva chránia a podporujú. Odvolávali sa na články 3 a 8 Dohovoru, a to samostatne, ako aj v spojení s článkami 13 a 14 Dohovoru. Tieto ustanovenia znejú nasledovne:

Článok 3

Zákaz mučenia

„Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.“

Článok 8

Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života

„1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.“

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať s výnimkou prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.“

Článok 13

Právo na účinný opravný prostriedok

„Každý, koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, má právo na účinný opravný prostriedok pred vnútroštátnym orgánom bez ohľadu na to, že porušenie spôsobili osoby pri plnení ich úradných povinností.“

Článok 14

Zákaz diskriminácie

„Výkon práv a garancie slobôd priznaných týmto dohovorom musia byť zabezpečené bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.“

Podstatou sťažnosti sťažovateľov bolo neefektívne vyšetrowanie online vyhrážok a násilných útokov; preto bolo potrebné preskúmať ich sťažnosť v zmysle článku 8 Dohovoru. ESĽP zároveň sťažnosť preskúmal v kontexte toho, že vnútroštátne orgány prehliadli diskriminačné dôvody, na základe ktorých boli sťažovatelia obeťami online atakov a vyhrážok. Mohlo totiž ísť o ich spájanie so skupinami osôb, ktorých práva chránili a presadzovali. Súd preto posúdil sťažnosť aj podľa článku 8 v spojení s článkom 14 Dohovoru.

K uplatniteľnosti článkov 8 a 14 Dohovoru

Vzhľadom na to, že otázka aplikovateľnosti článkov Dohovoru je otázkou týkajúcou sa jurisdikcie Súdu *ratione materiae*, súd ju preskúma z vlastnej iniciatívy.

Súd zopakoval, že „súkromný život“ je širokým pojmom, ktorého obsah nemožno definovať vyčerpávajúco a ktorý zahŕňa aj fyzickú a psychickú integritu osoby. Na to, aby „sa uplatnil“ článok 8 Dohovoru, v konkrétnych oblastiach súkromného života musí jeho údajné porušenie dosiahnuť určitú úroveň závažnosti a musí k nemu dôjsť spôsobom, ktorým niekto neoprávnene zasahuje do výkonu práva na rešpektovanie súkromného života.

V tomto prípade sa sťažovatelia sťažovali na skutočnosť, že vnútroštátne orgány nevyšetřili virtuálne osobné útoky voči nim, motivované nenávisťou voči ich práci a skupinám osôb, ktorých práva chránia, obhajujú a presadzujú.

Mohlo by sa javiť, že k skutkom malo dôjsť v kontexte širšej verejnej diskusie o „utečeneckej otázke“, ako na to poukázala vláda Bulharskej republiky, resp. že malo ísť o agresiu voči sťažovateľom z dôvodu zamerania ich práce na pomoc utečencom a migrantom. Keďže užívatelia Facebooku uvedomelo cielili na sťažovateľov a ich príspevky obsahovali vyhrážky násilím, ba dokonca aj výzvy na smrť, mali vplyv na psychickú pohodu a dôstojnosť sťažovateľov, a preto podľa ESĽP spadali do sféry ich súkromného života. Súd konštatuje, že tieto útoky dosiahli úroveň závažnosti požadovanú na uplatnenie článku 8, aj keď k nim došlo vo virtuálnom priestore. V dôsledku toho skutkové okolnosti prípadu spadajú do pôsobnosti článkov 8 a 14 Dohovoru.

Posúdenie otázky prípustnosti zo strany Súdu

V úvode Súd poukázal na skutočnosť, že sťažovatelia podali na príslušnej prokuratúre trestné oznámenie, v ktorom namietali porušenie ich práva na rešpektovanie súkromného života v dôsledku online hrozieb, ktoré boli voči nim smerované, ako aj diskrimináciu na základe pôvodu a náboženstva ľudí, ktorých práva vo svojej práci obhajovali.

V rozhodnom čase platný a účinný právny poriadok Bulharskej republiky poskytoval, podľa názoru Súdu, účinný prostriedok nápravy (trestné oznámenie) v prípade, ak by samotné vyšetrovanie prebehlo riadne. Podľa ESĽP sa vyšetrovatelia mali náležite zaoberať aj tvrdeniami o rasistických alebo xenofóbnych motívoch, či intolerancii z iných dôvodov. Sťažovatelia nemali, sami o sebe, dôvod pochybovať o účinnosti tohto opravného prostriedku.

Trestnoprávne sankcie by sa v skutočnosti mali uplatniť len ako prostriedok *ultima ratio*, a to aj v prípade najzávažnejších prejavov nenávisťi a podnecovania k násiliu. Súd však už v minulosti rozhodol, že **ak sú činy, ktoré predstavujú závažné trestné činy, namierené proti fyzickej alebo duševnej integrite osoby, iba účinné mechanizmy trestného práva môžu zabezpečiť primeranú ochranu a pôsobiť odstrašujúco**. Súd v minulosti dospel tiež k názoru, že trestnoprávne opatrenia sú potrebné v prípade priamych slovných útokov a fyzických hrozieb motivovaných diskriminačnými postojmi. V prejednávanej veci boli sťažovatelia **terčom neskrývaných výziev na útoky na ich fyzickú a duševnú integritu, ktoré mohli v nich vyvolať skutočný a opodstatnený strach, čo si vyžadovalo trestnoprávnu ochranu**. Okrem toho, v prípade, ak existuje viacero vnútroštátnych opravných prostriedkov, ktoré môže dotknutý jednotlivec využiť, má právo zvoliť si na účely splnenia požiadavky na vyčerpanie vnútroštátnych opravných prostriedkov taký opravný prostriedok, ktorý je podľa jeho názoru najefektívnejší.

Súd dospel k odôvodnenému záveru, že sťažnosť je prípustná v zmysle Dohovoru.

Meritum veci

Súd v nedávnej minulosti akcentoval pozitívne záväzky štátov v nadväznosti na článok 8 Dohovoru. Osobitne, najmä pokiaľ išlo o účinné odrádzanie od závažných činov, pri ktorých sú ohrozené základné hodnoty a podstatné aspekty súkromného života, ktoré vyžaduje účinné ustanovenia trestného práva a ich uplatňovanie prostredníctvom účinného vyšetrovania a trestného stíhania. Súčasťou Zmluvnej zodpovednosti štátnych autorít podľa článku 14 v spojení s článkami 2, 3 alebo 8 je vyšetrovať existenciu možnej súvislosti medzi rasistickými postojmi a násilnými činmi. Platí to aj v prípadoch, kedy zaobchádzanie motivované predsudkami nedosiahlo „prahovú hodnotu“ potrebnú na aplikáciu článku 2 alebo 3, ale **stačí, ak osoba vierohodne tvrdí, že bola vystavená obťažovaniu motivovanému rasizmom vrátane slovných útokov a fyzických hrozieb.**

Skutky, ktoré sú predmetom sťažnosti, t. j. vyhrážky smrťou a podnecovanie k diskriminácii, násiliu alebo nenávisti na základe rasy, národnosti alebo etnického pôvodu – boli v rozhodnom čase trestné podľa vnútroštátneho trestného práva Bulharskej republiky a podliehali verejnému stíhaniu. Zdá sa však, že podľa prevládajúcej vnútroštátnej aplikačnej a výkladovej praxe relevantné trestné činy nepredpokladali priamo poškodenú osobu. Preto sťažovatelia, hoci boli priamo dotknutí inkriminovaným konaním, nemali počas vyšetrovania právo napadnúť relevantné procesné rozhodnutia. Súd sa v dôsledku toho pýta, či takéto vnútroštátne právne ustanovenia alebo ich výklad možno považovať za primerané v kontexte povinnosti štátov účinne vyšetrovať údajné trestné činy. Predovšetkým opakovane zdôraznil, že hoci neexistuje automatická požiadavka prístupu obete trestného činu k vyšetrovaniu, tento prístup jej môže byť poskytnutý aj v iných procesných štádiách konania. Možnosť napadnúť procesné rozhodnutia sa Súdu javí ako potrebná a nevyhnutná na zabezpečenie účinnej ochrany obetí trestných činov. Napokon však nemal za potrebu explicitne posudzovať ustanovenia vnútroštátneho právneho poriadku v ich platnom a účinnom znení v rozhodnom čase, keďže sa zdá, že otázka postavenia obete vo vnútroštátnom konaní bola skôr otázkou výkladu zákona než jeho samotného znenia. Súd sa preto vo svojom skúmaní zamerail na to, ako sa predmetné právne ustanovenia uplatňovali v praxi. V tejto súvislosti opakovane skonštatoval, že na to, aby sa vyšetrovanie považovalo za „účinné“, malo by viesť k zisteniu skutkového stavu prípadu

a k identifikácii a potrestaniu zodpovedných osôb; nejde však o požiadavku na výsledok, ale treba ju vnímať v kontexte prostriedkov účinnej právnej ochrany obetí trestných činov.

Súd identifikoval v procesných krokoch vnútroštátnych orgánov viacero nedostatkov, ktoré spochybňovali celkovú efektívnosť vyšetrovania. Išlo akoby o vydávanie prevažne procesných rozhodnutí o sťažnostiach žiadateľov bez toho, aby vnútroštátne authority vykonali dôveryhodné vyšetrovateľské postupy. V tejto súvislosti, hoci sa zdá, že sťažovatelia boli v určitom okamihu, zrejme v procesnom postavení obetí, oboznámení s opatreniami vykonanými vyšetrovateľmi, tí opakovane poukazovali na to, že sťažovatelia nemali oprávnenie napadnúť rozhodnutia o pozastavení vyšetrovania trestného činu práve preto, že v jeho rámci nemali postavenie obetí.

Krátko po sťažnostiach na postup prokuratúry bolo účinne začaté trestné stíhanie. Rozsah vyšetrovania sa však javil ako neprimeraný a umelo obmedzovaný, keďže stíhanie bolo začaté iba vo vzťahu k jednému z údajných trestných činov. **Prokurátori opakovane poukazovali na ťažkosti s identifikáciou páchatel'ov a v podstate sa domnievali, že im bolo v podstate znemožnené vyšetrovať. Kládli značný dôraz na platné právo, ktoré im podľa nich neumožňovalo získať sprístupnenie digitálnych prevádzkových údajov z Facebooku. Súd však nedospel k záveru, že by predmetné právne ustanovenia boli objektívne spôsobilé zabrániť štátnym orgánom v plnení ich povinností podľa Dohovoru.**

ESLP poukázal na skutočnosť, že obsahom príspevkov na sociálnych sieťach boli závažné nenávistné prejavy a tieto príspevky boli rýchlo a opakovane zdieľané a dostali sa k žiadateľom. Vyjadrenia boli explicitné a násilné, žiadatelia boli jasne identifikovaní a odhalení na verejnosti a ich užívateľské kontá boli ľahko identifikovateľné. **Povahu použitého jazyka a nenávisť vyjadrenú v týchto príspevkoch nemožno stotožniť s obyčajným, aj keby prehnaným, vyjadrením negatívneho názoru na sťažovateľov. Anonymita autorov mala potenciál zosilniť pocity strachu u sťažovateľov. Súd sa domnieva, že vzhľadom na zásadnú úlohu internetu ako bezprecedentne silnej platformy na výmenu myšlienok a informácií, ktoré so sebou nesú riziko porušovania a ohrozovania ľudských práv, sa povinnosti štátov konať v tejto oblasti s cieľom chrániť základné práva vzťahujú rovnako na online, ako aj off-line prostredie.**

ESLP poukázal aj na celkový kontext, v ktorom sa udalosti odohrali, t. j. na zvýšené napätie v spoločnosti uprostred opakujúcich sa verejných nenávistných prejavov a neznášanlivosti voči skupinám ľudí spojených s prácou sťažovateľov. Prokurátori akoby zľahčovali závažnosť veci. Hoci to nebolo obsahovou súčasťou sťažnosti ESLP poukazuje aj na skutočnosť, že sťažovateľ bol fyzicky napadnutý na ulici po komentároch na Facebooku

a krátko po tom, čo sa v televízii vyjadril proti nenávisným prejavom voči imigrantom. Súd s poľutovaním konštatuje, že vnútroštátne orgány sa osobitne nezaoberali predsudkami voči skupinám osôb, ktoré sťažovatelia profesijne chránili a ktoré boli pôvodcami nenávisných prejavov. To, samo o sebe, vyvolávalo dôvodné pochybnosti o správnosti a účinnosti vyšetrovania.

Podľa informácií ESLP sa vnútroštátne orgány ani nepokúsili zhromaždiť ďalšie informácie okrem údajov o digitálnej prevádzke súvisiacich s predmetnými príspevkami. Samotná vláda uviedla pozitívny príklad skoršej vnútroštátnej judikatúry a poukázala aj na existenciu rôznych metód, ktoré by vyšetrovatelia mohli použiť na zistenie identity autorov online nenávisných prejavov. **Podľa ESLP si vnútroštátne orgány mohli od Facebooku vyžiadať informácie poskytnuté majiteľmi dotknutých účtov v čase ich vytvorenia – ktoré mohli zahŕňať osobné údaje (mená, adresy, povolanie), e-mailové adresy a/alebo telefónne čísla – a následne konať na základe akýchkoľvek takýchto stôp.**

Záver

ESLP dospel k záveru, že postup vo vyšetrovaní trestných činov z nenávisťi nebol spôsobilý viesť k zisteniu skutkového stavu prípadu a nepredstavoval dostatočný prostriedok nápravy pre sťažovateľov. **Vyhrážky, podnecovanie k násiliu a nenávisťné prejavy, motivované neznášanlivosťou a predsudkami, namierené proti sťažovateľom z dôvodu ich „prepojenia so skupinami ľudí, ktorých práva obhajovali“, prostredníctvom ich práce, zostali prakticky nepovšimnuté a sťažovateľom nebola poskytnutá efektívna právna ochrana v kontexte ich práva na ochranu osobnej integrity.**

Vzhľadom na uvedené sa Súd domnieva, že spôsob, akým vyšetrovacie orgány v tomto prípade implementovali prostriedky trestného práva, nebol dostatočný, a to až do takej miery, že predstavoval porušenie povinností štátu podľa článku 8 Dohovoru v spojení s článkom 14 Dohovoru.